

Kampen om NS

N JØRGEN LORENTZEN

– Jeg har ønsket å fordype vår forståelse av nasjonalsosialismen som system og tankestrømninger, og har i størst mulig grad holdt egne moralske holdninger i bakgrunnen. Jeg ønsker ikke å fordømme, men å forstå. Når en slik får høre sannheten om NS virker det sannsynligvis mer avskrekkende enn om jeg hadde fylt boken med mine egne meninger; sier historiker Øystein Sørensen.

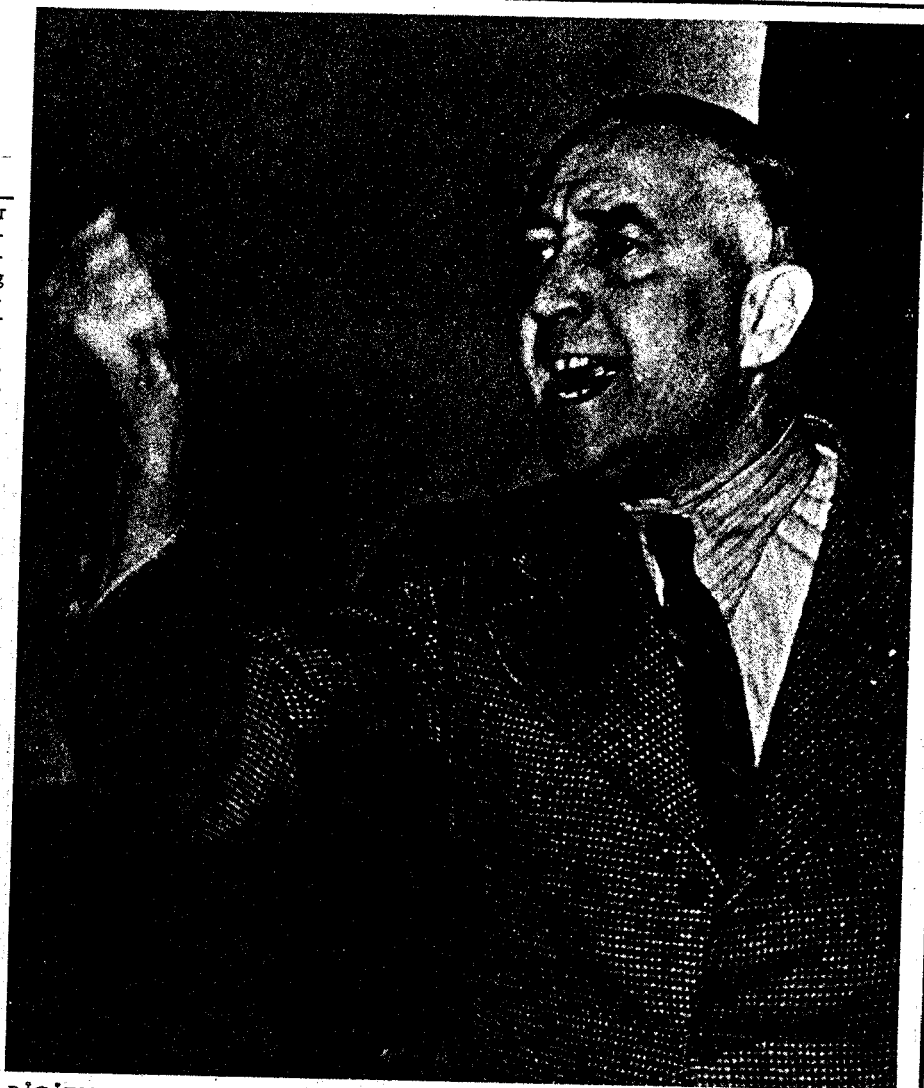
Han har nettopp gitt ut sin sjette bok, «Hitler eller Quisling», på Cappelen Forlag. Boken handler om den indre striden mellom nasjonalistene og de såkalte pan-germanistene, som ønsket sterkere integrasjon i et stor-tysk forbund. De så de nordiske landene som en del av en germansk enhet bygget på rase-messige idéer. Sørensen viser at NS ikke var en enhetlig klikk av forrædere, slik mange opplevde dem. Tvert imot foregikk det sterke rivninger innad.

– Den indre maktkampen i partiet var størst i perioden 1940 til 1942, hvor pan-germanistene var på det sterkeste. Men de hadde så sterk posisjon fremdeles i 1944, at det var planer om et partikupp fra deres side. Boken er i sin helhet viet denne indre striden i partiet, sier historikeren.

Sørensen har konsentrert seg om topplanet i partiet, og motsetningene der. Vi vet foreløpig lite om hvordan striden angikk de nærmere 60 000 lokale medlemmene av NS. Men Eyvind Saxlund, tidligere NS-medlem, kan fortelle at han ble medlem av NS av nasjonale grunner, og regner med at de fleste i partiet støttet Quisling og hans mer nasjonalistiske fløy. Mange frontkjemper var derimot fascinert av pangermanismen, og SS/Norge ble et ørnerede for denne fraksjonen.

– Det er viktig at dette kommer fram, understreker forskningsleder Bernt Hagtvedt, – Kun gjennom åpenhet kan vi bekjempe disse ideologier. Intellektuell uvitenhet har aldri løst noen problemer.

– En kan jo spørre hvordan NS-medlemmer kunne tro at det i det hele tatt var mulig å skape en egen NS-stat innenfor et storgermansk forbund bygget på fascistisk ideologi. Hva gjør man som norsk eller dansk nazist når Tyskland har okkupert landet? Egentlig er det overraskende at de pangermanske strømningene ikke var sterkere. Sørensen har for første gang avdekket disse forskjellige idéstrømningene innen NS, sier

PÅGÅENDE: Innenriksminister Albert Hagelin var blant de mest pågående nasjonalister i 1940 til 1942, og kjempet for å få fjernet Terboven.

Torsdag 19. oktober 1989 17

NATIONEN